

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλκίσιων, Μητροπολίτης Νικοπόλεως τῆς παλαιᾶς Ἡπείρου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ*

Εἰσαγωγή

Σκοπὸς τῆς παρουσίας ἐργασίας εἶναι νὰ προβάλλει ἕναν ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ἐκ τῶν πλέον ἐνθέρμων ὑποστηρικτῶν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας τὸ 451 μ.Χ. Πρόκειται γιὰ τὸν μητροπολίτη Νικοπόλεως Ἀλκίσιωνα, ὁ ὁποῖος ἔδρασε κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ε΄ καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ ΣΤ΄ αἰώνα μ.Χ. πὺν ἀπέδειξε ὅτι ἡ θρησκευτικὴ καὶ πνευματικὴ παράδοση, ἡ ὁποία διακατεῖχε τὴν Παλαιὰ Ἡπειρο (ἀπὸ Πρέβεζα ἕως Γενοῦσο ποταμό) ὡς τμῆμα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ, συνεχίσθηκε ἐμβολιασμένη καὶ ἀνανεωμένη ἀπὸ τὰ νάματα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας μετὰ τὸν ἐκχριστιανισμό τῆς ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν Παῦλο, ὁ ὁποῖος πιθανότατα διέβη τὴν τότε πρωτεύουσά της, τὴ Νικόπολη (Τιτ. 3, 12 «Ὅταν πέμψω Ἀρτεμῆν πρὸς σὲ ἢ Τύχικον σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς μὲ εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι»).

Ἐκτοτε, διαπρεπεῖς ἱεράρχες τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου μετεῖχαν σὲ Οἰκουμενικὲς Συνόδους.

Ὁ Ἀλκίσιων θεωρεῖται ἰδιοφυῆς ἱεράρχης πὺν διέθετε ὅλες τὶς ἱστοριοθεολογικὲς προϋποθέσεις προκειμένου νὰ ὑπερασπίζεται καὶ νὰ διατυπώνει ἀλάθητα τὸν κανόνα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως στὰ πλαίσια τῆς ἀδιαιρέτου τότε χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐργάσθηκε πολυσχιδῶς καὶ πολυτρόπως μὲ ὑπόβαθρο πάντοτε τὴν βαθιὰ θεολογικὴ του παιδεία καὶ συνείδηση. Τὸ ἐκκλησιαστικὸ του φρόνημα τὸν ὀδήγησε νὰ βιώσει τὴ θεολογία τοῦ μαρτυρίου ὅπως προβάλλεται στὴν Ἀγία Γραφή καὶ τὴν πατερικὴ παράδοση. Ἐτσι τελείωσε μαρτυρικὰ

---

* Ὁ Γεώργιος Παν. Κουντούρης εἶναι Δρ. Θεολογίας, Λέκτωρ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Βελῶν Ἰωαννίνων.

τήν επίγεια ζωή του (516 μ.Χ.) ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α΄ τοῦ Δικόρου (491-518 μ.Χ.) γιὰ νὰ καρποφορήσῃ τὸ θεῖο δένδρο τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς ἐκ τούτου ἡ παροῦσα ἐργασία στοχεύει στὸ νὰ ἀναδείξῃ τὴ μεγάλη μορφή τοῦ ἐνδόξου ἀθλητοῦ τῆς Ἐκκλησίας πού συνέβαλε στὴ διαφύλαξη τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ, ὄχι μόνον στὴν περιοχὴ τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν αὐτοκρατορία, ὅπως καταδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἔμμεση συμβολὴ του στὶς ἀποφάσεις μεταγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Ε΄, ΣΤ΄ καὶ Ζ΄ Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι).

Ἀλκίσων Νικοπόλεως

Ἐνα ἀπὸ τὰ τοπικὰ ἐκκλησιαστικὰ κέντρα τὰ ὁποῖα ἴδρυσε ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀπόστολος Παῦλος κηρύσσοντας τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ ἦταν καὶ ἡ Νικόπολη¹ τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ἡ ὁποία ἔκτοτε κατέστη μεγάλος χριστιανικὸς καὶ ἱεραποστολικὸς σταθμὸς. Οἱ πρῶτες ἐπισκοπὲς τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου μέχρι τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο ἀνήκαν στὴν μητρόπολη τῆς Κορίνθου. Μετὰ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο ἕως τὸ ἔτος 929 μ.Χ. ἡ εὐρύτερη ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία τῆς Ἡπείρου ἀνήκε στὴ μητρόπολη Νικοπόλεως². Ἀρκετοὶ δὲ ἦταν οἱ ἐπίσκοποι αὐτῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος οἱ ὁποῖοι ἀνόθευτα διεφύλαξαν καὶ συνέχισαν αὐτὴ τὴν ἀποστολικὴ διαδοχὴ καὶ διδασκαλία ὡς κανονικοὶ διάδοχοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ἐνας ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξε καὶ ὁ Πανεύφημος ὁμολογητὴς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ μαρτυρικῶς τελειωθεὶς πρόεδρος καὶ μητροπολίτης Νικοπόλεως τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου, ὁ ὁποῖος ἀρχιεράτευσε στοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου Α΄ τοῦ Δικόρου (491-516 μ.Χ.)³, χρονικὴ περίοδος ἡ ὁποία διακρίθηκε γιὰ τὶς μεγάλες πνευματικὲς, θεολογικὲς, ἐκκλησιαστικὲς ζυμώσεις καὶ διεργασίες.

1. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ 1934)*, Ἔκδοσις Τρίτη, Ἀποστολικὴ Διακονία, 2000, σελ.15.

2. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΟΡΑΚΙΔΗ *Ἡ Βελλὰ τῆς Ἡπείρου. Ἡ μεσαιωνικὴ πόλη, ἡ ἐπισκοπὴ καὶ μητρόπολη καὶ οἱ ἑ. μονές τῆς. Ἱστορία μιᾶς χιλιετίας (904-1936)*. Ἐκδόσεις Δωδώνη Ἀθήνα - Γιάννινα 1998, σελ. 17-18.

3. Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης (ἐκδ.), *Ἱερά Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Ἀλκίσωνος Μητροπολίτου Νικοπόλεως*. Ἔκδοσις Ἱεράς Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Πρέβεζα 1991, σελ. 59.

Ὁ Ἀλκίσων ὑπῆρξε πρόμαχος τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ ἠθους καὶ τῆς ἀληθείας καὶ δὲν δίσταζε τὴν πίστη του αὐτὴ νὰ ὁμολογήσει μὲ παρρησία τόσο ἐνώπιον τῶν αἰρετικῶν αὐτοκρατόρων τῆς ἐποχῆς του, ὅσο καὶ ρηξικέλευθον στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ συνιεραρχῶν του.

Ὡς ἀρχιεπίμην, διδάσκαλος καὶ στυλοβάτης τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας τῆς Νικοπόλεως προσέφερε πολλὰ γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ πιστοῦ λαοῦ καὶ πρὸς δόξα τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ.

Ἐνα ἀπὸ τὰ διαχρονικὰ καὶ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ἱεράρχη τῆς Ἡπείρου Ἀλκίσωνος ἦταν ἡ οἰκοδόμησις μέσα σὲ σχετικὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα περικαλλοῦς ἱεροῦ ναοῦ γιὰ νὰ ὑμνεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐνισχύονται πνευματικὰ οἱ Χριστιανοί, πού φέρει καὶ τὸ σεπτὸ ὄνομά του, γνωστοῦ ὡς «ἡ Βασιλικὴ τοῦ Ἀλκίσωνος»⁴. Ἡ βασιλικὴ αὐτὴ ἡ ὁποία διασώζεται σὲ ἐρείπια μέχρι σήμερα εἶναι πεντάκλιτος παλαιοχριστιανικὴ καὶ μᾶλλον χρησιμοποιήθηκε ὡς καθεδρικός ναὸς τῆς Νικοπόλεως, καθότι οἰκοδομήθηκε σὲ κεντρικὸ σημεῖο τῆς τότε πόλεως⁵.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε ὅμως τὴν βαθύτερη ἐκκλησιαστικὴ ὀρθόδοξη θεολογικὴ καὶ δογματικὴ αὐτοσυνειδησία καὶ ἀκρίβεια τοῦ Ἱερομάρτυρος ἐπισκόπου Ἁγίου Ἀλκίσωνος εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσουμε τὴν ἱστορικὴ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ἔδρασε, τὶς ἐκκλησιαστικοπολιτικὲς σκοπιμότητες καὶ τὰ συμφέροντα πού ὑπηρετοῦνταν, τὰ γεγονότα πού διαδραματίζονταν καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ὑψηλὴ διπλωματία ἡ ὁποία ἐλάμβανε χώρα μὲ ἐπίκεντρο τὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ τὸν θεσμό τῆς ἐκκλησίας.

Τὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου ὁ αὐτοκράτωρ Ζήνων ἀξίωσε τὴν ἐπιβολὴ διατάγματός του στὴν Ἐκκλησία τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸ ὡς «Ἐνωτικόν» (482 μ.Χ.), ἐξυπηρετώντας τὴν ἐνωτικὴ πολιτικὴ του, ὅπως καὶ τὴν πολιτικὴ τῶν αὐτοκρατόρων Βασιλίσκου (Ἐγκύκλιος 475 δηλ. καταδίκη τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος) καὶ Ἀναστασίου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν προσωρινὴ διαίρεση τῆς Ἐκκλησίας λόγῳ τοῦ Ἀκακιανοῦ σχίσματος (484-519 μ. Χ.).

4. Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 60. Πρβλ. καὶ DOUKELLIS PANAGIOTIS N., *Cadastrés romains en Grèce. Traces d'un réseau rural à Actia Nicopolis*, In: *Dialogues d'histoire ancienne*. Vol. 14, 1988. pp. 159-166.

5. ΦΙΛ. Α. ΒΙΤΑΛΗ, «Ἀλκίσων ὁ Νικοπόλεως», *Θρησκευτικὴ καὶ Ἡθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια*, ἔκδ. Ἀθανασίου Μαρτίνου (τόμοι 1-12, Ἀθῆναι 1962-1968), τόμ. 2ος, στ. 180-181, Ἀθῆναι 1963. Πρβλ. JEAN-PIERRE SODINI, *Mosaïques paléochrétiennes de Grèce* In: *Bulletin de correspondance hellénique*. Volume 94, livraison 2, 1970. pp. 699-753 καὶ LEMERLE PAUL, *Bulletin archéologique III* 1950-1951 In: *Revue des études byzantines*, tome 10, 1952. pp. 172-242.

Συγχρόνως τό «Ένωτικόν» παρουσιάσθηκε ὅτι ἐπικυρώνει τίς δογματικές ἀποφάσεις τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐνώ κατ' οὐσία τίς ἀμφισβητοῦσε πρὸς ὄφελος τῶν μονοφυσιτῶν ἀντιχαλκηδονίων⁶.

Κατὰ τό διαρρεύσαν χρονικὸ διάστημα μεταξὺ τῆς Γ΄ καὶ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (431-451 μ.Χ.) οἱ ἀρχιεπίσκοποι Θεσσαλονίκης ἐπεχείρησαν νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ ἐξαρχική δικαιοδοσία στὸ Ἀνατολικὸ Ἰλλυρικόν, ὡς βικάριοι καὶ λεγάτοι τοῦ πάπα, ἐκμεταλλεζόμενοι καὶ τὴν μεγάλη πολιτική καὶ οἰκονομική σπουδαιότητα τῆς πόλεως, ἡ ὁποία κατέστη καὶ ἔδρα τοῦ Ὑπάρχου τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἐπεχείρησαν νὰ παρακάμψουν τὴν σφοδρὴ ἀντίδραση τῶν μητροπολιτῶν ἰδιαίτερα τῆς Κορίνθου, τῆς Νικοπόλεως τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας⁷, οἱ ὁποῖοι ἐμπόδιζαν τίς ὑπερμητροπολιτικές ἀξιώσεις τοῦ παπικοῦ ἐξάρχου -μητροπολίτη Θεσσαλονίκης, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς ἐκτάκτως συγκαλοῦσε μείζονες συνόδους μὲ τὴν συμμετοχὴ ἐκπροσώπων ὄλων τῶν μητροπόλεων τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ἔτσι, περιορίζονταν οἱ παπικές ἀξιώσεις, μὲ τὴν αὐτονομία, τὴν ὁποία τό μητροπολιτικὸ σύστημα παρεῖχε στοὺς μητροπολίτες.

Οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ αὐτοὶ βεβαίως τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ὡς ἀνήκοντες στὸ Ἰλλυρικὸ εὐρίσκοντο σὲ σύγχυση, διότι ὅλοι δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τὴν ἑνωτικὴ πολιτικὴ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ὡς καὶ μὲ τὴν στάση ποὺ τηροῦσε ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἔναντι τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἰδιαίτερα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου (491-518 μ.Χ.) καὶ ἀκόμη περισσότερο μετὰ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ ὀρθοδόξου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μακεδονίου (7 Αὐγούστου 511 μ.Χ.) καὶ τὴν ἀνύψωση στὸ θρόνο τοῦ μονοφυσίτη Τιμοθέου (511-518 μ.Χ.).

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ στρατηγὸς Βιταλιανὸς ξεκίνησε τὴν ἐπανάστασή του κατὰ τοῦ Ἀναστασίου Α΄ τοῦ Δικόρου στὴν ἐπαρχία τῆς Σκυθίας τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τό ὅτι ἀπέδωσε στὴν ἐξέγερση αὐτὴ ὄχι μόνο πολιτικὸ ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὸ

6. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, Ἱστορικοκανονικὰ Προβλήματα Περὶ τὴν Λειτουργίαν τοῦ Θεσμοῦ (451-553 μ.Χ.)*, Ἀθήνα 1977, σελ. 71. Πρὸβλ. καὶ Ἀρχιμ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερα, 4η ἐκδ.*, Ἐκδοτικὸς Οἶκος Ἀστήρ, Ἀθήνα 1978, σελ. 228 «τὸ Ἐνωτικὸν ἐξήτει νὰ κρατήσῃ τὴν μέσην ὁδὸν μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ μονοφυσιτῶν καὶ εὐχαριστήσῃ ἀμφοτέρας τὰς μερίδας. Ἀπετέλει ἐγκατάλειψιν τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἦτο εὐπρόσδεκτος εἰς τοὺς μονοφυσίτας, ἀλλ' ἀπετέλει τοιαύτην πλαγίαν ἐγκατάλειψιν...».

7. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 75-76.

χαρακτήρα, υποδηλώνει την έντονη αντίδραση τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἐναντίον τῆς μεταστροφῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πρακτικῆς τοῦ Ἀναστασίου ὑπὲρ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ κατ' ἐξοχὴν μὲ τὴν ἐκθρόνιση τοῦ ὀρθοδόξου Μακεδονίου⁸. Ὁ Βιταλιανὸς εἶχε πολιτικὰ κίνητρα καὶ ἐκμεταλλεύθηκε τὴν θρησκευτικὴ ἔριδα μὲ τὸ πρόσχημα τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἐναντι τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, ἂν καὶ οἱ Γότθοι ἦταν γνωστοὶ μονοφυσιτίζοντες. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἐπεδίωκαν ἐμμέσως νὰ ἐλέγχουν τὰ πολιτικὰ δρώμενα τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ὀργὴ τῶν ἐπισκόπων ἦταν μεγαλύτερη καθόσον γιὰ νὰ γίνῃ αὐτοκράτωρ ὁ Ἀναστάσιος ὑποχρεώθηκε νὰ δώσει στὸν Κωνσταντινουπόλεως Εὐφῆμιον, κατόπιν προφανῶς ἀπαιτήσεως τοῦ Εὐφημίου, ἔγγραφο διαβεβαίωση ἢ ὁμολογία πίστεως ὅτι δὲν θὰ ἀναμιχθεῖ ὡς αὐτοκράτωρ στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, ἐπιδιώκοντας ἀλλαγές καὶ μεταρρυθμίσεις ὑπὲρ τῶν μονοφυσιτῶν. Αὐτὸς ὅμως ἔπραξε τὸ ἐντελῶς ἀντίθετο ἐγκαταλείποντας ἐμφανῶς τὶς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὅπως διαπιστώνεται καὶ ἀπὸ τὴν ὑποστήριξη τῆς Θεοπασχητικῆς ἔριδας (491-518 μ.Χ.)⁹.

Ὁ Ἀναστάσιος ἦταν υἱὸς πρεσβυτέρου σύμφωνα μὲ τὸ Χρονικὸ τοῦ Γεωργίου Ἀμαρτωλοῦ καὶ ἡ μητέρα του ἦταν «Μανιχαία», ὃ δὲ θεῖος ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μητέρας του ἦταν ὁ Ἀρειανὸς Κλέαρχος¹⁰. Θεωρεῖτο ἱκανὸς βασιλεύς, ἀσκητικὸς, καὶ ἐκκλησιαστικὸς ρήτορας. Παρεσύρθη ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀκεφάλους σχισματικούς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδέχοντο τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος. Εἶχε μάλιστα ἐκδώσει ἓνα διάταγμα μὲ τὸν τίτλο «Ὁ Τύπος τοῦ Ἀναστασίου» μὲ τὸ ὁποῖο καθιέρωνε τὸν ἑαυτό του ὡς ἀνώτερο ἀπὸ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους, καταργοῦσε τὴν Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ προσδιόριζε αὐθαίρετα τὴν πίστη τῶν ὑπηκόων του, ἐκδηλώνοντας μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὶς καισαροπαπικὲς του ἀντιλήψεις. Ἐνδεχομένως, ὅμως, νὰ ἐξέφραζε καὶ τὴν ἐνωτικὴ πολιτικὴ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, Βασιλίσκου, Ζήνωνος ἀλλὰ καὶ τοῦ ἰδίου, οἱ ὁποῖοι ἀπέβλεπαν μὲν στὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατ' ἐπέκταση τῆς αὐτοκρατορίας, ὄχι ὅμως ἐπὶ τῆ βάσει τῆς

8. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ *Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 87.

9. Ἀρχιμ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 229. Πρὸβλ. ΙΩΑΝ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τόμος πρῶτος*, Θεσσαλονίκη 1983 σελ. 343.

10. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ, *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου*, ἔκδ. οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη, τόμ. πρῶτος, Βυζαντινοὶ χρόνοι, Θεσσαλονίκη 1986, 2001, σελ. 201.

ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως. Στὸ ἔργο του αὐτό, ὁ Ἀναστάσιος εἶχε συμπαραστάτες καὶ συμβούλους του, τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀντιχαλκηδονίων, ἀκεφάλων, σχισματικούς Σεβήρο καὶ Φιλόξενο. Μὲ εἰσήγησή τους ἐξαπέλυσε σφοδρὸ διωγμὸ ἐναντίον τῶν ὀρθοδόξων ἀρχιερέων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τὸ σθένος νὰ ὁμολογήσουν τὴν ὀρθόδοξο πίστη. Μεταξὺ τῶν μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῆς περιόδου ἐκείνης συγκαταλέγονται οἱ ἅγιοι Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Εὐφύμιος καὶ Μακεδόνιος καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Φλαβιανός. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι συμβιβάσθηκαν μὲ τὰ κελεύσματα τοῦ αὐτοκράτορος, ἦταν, ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Δωρόθεος, πὺν ὡς ἔξαρχος τοῦ Ἰλλυρικοῦ, δηλαδὴ ὀλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, ἦταν τρόπον τινὰ πρωτεύων, καθὼς καὶ τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἀλκίσωνος¹¹. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἡ τακτικὴ τοῦ Δωροθέου Θεσσαλονίκης ἀπηχοῦσε τὶς προθέσεις καὶ τὶς ἀντιλήψεις τοῦ τότε πάπα Ρώμης Ὁρμίσδα, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐν λόγῳ χρονικῇ περιόδῳ διατηροῦσε ἄμεση ἐπικοινωνία καὶ συμπόρευση μὲ τὸ μητροπολίτη Νικοπόλεως Ἀλκίσωνα ἕως τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ τελευταίου τὸ 516 μ.Χ. Ἀναμφισβήτητα λοιπὸν ὁ πάπας Ὁρμίσδας ἦταν κατὰ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως καὶ τῆς πρωτοκαθεδρίας καὶ αὐθεντίας τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ ἀποστολικοῦ θρόνου¹². Μὲ προτροπὴ τοῦ αὐτοκράτορος ὁ ἔξαρχος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Δωρόθεος ἀπηύθυνε ἐγκωμιαστικὴ ἐπιστολὴ μὲ ἀρκετὲς φιλοφρονήσεις πρὸς τὸν πάπα Ὁρμίσδα (514-523 μ.Χ.). Ἀπὸ τὸ περιεχόμενό της διαφαινόταν ἡ ἐλπίδα τοῦ Δωροθέου γιὰ παρέμβαση τοῦ παπικοῦ θρόνου πρὸς ἐπίλυση τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων προφανῶς πρὸς ὄφελος τῶν στόχων τοῦ Αὐτοκράτορος, ἐνῶ παράλληλα διαβεβαίωνε τὸν πάπα γιὰ τὴν μελλοντικὴ κατοχύρωση τῶν παπικῶν δικαιωμάτων καὶ προνομίων. Συγχρόνως ἔφθασε πρὸς τὸν πάπα ἐπιστολὴ καὶ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα μὲ τὴν ὁποία ἀνακοίνωνε τὴν σύγκληση Συνόδου στὴν Ἡράκλεια τῆς Θράκης γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀνακυψάντων ζητημάτων. Ἀπὸ τὶς ἀπαντητικὲς ἐπιστολὰς τοῦ πάπα Ὁρμίσδα φαίνεται ὅτι ὁ Ρώμης διακατεῖχτο ἀπὸ πνεῦμα μετριοπάθειας καὶ τελοῦσε ἐν ἀναμονῇ τῶν ἐνε-

11. Ἴερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, *ὡς ἀνωτέρω*, σελ.60. Πρβλ. ΙΩΑΝ. Ε. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 343-344. Βλ. καὶ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ὁ Θεομὸς τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 164-165.

12. Ἀρχιμ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 230. Πρβλ. Ἴερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, *ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 61.

γειῶν τοῦ αὐτοκράτορος, παρότι εἶχε ἀντίθετη ἄποψη γιὰ τὸν λεγόμενο «τύπο τοῦ Ἀναστασίου»¹³.

Παρὰ τὶς ἐπίσημες αὐτοκρατορικές διαβεβαιώσεις, οἱ ὀρθόδοξοι, εἶχαν πλήρη γνώση καὶ ἐπίγνωση τῆς δυσμενῶς γιὰ αὐτοὺς ἐξελισσόμενης καταστάσεως, ἡ ὁποία ἐντείνονταν μὲ τὴν ἀύξανόμενη ἐχθρική στάση καὶ πολεμική τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου ἐναντίον τους καὶ ὑπὲρ τοῦ μονοφυσιτισμοῦ. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο οἱ ἐπίσκοποι τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου, ἀποφάσισαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν, μὲ στόχο προφανῶς, νὰ ἀνακόψουν αὐτὴν τὴν ἀντιορθόδοξη πολιτική τοῦ αὐτοκράτορος.

Διαπιστώνοντας ὁ Ἀλκίσων, ὡς προεδρεύων ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας Νικοπόλεως, ὅτι ἡ διαμορφωθείσα κατάσταση γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐπικίνδυνη καὶ ὅτι ἡ αἴρεση τοῦ μονοφυσιτισμοῦ κερδίζει ἔδαφος σὲ ὑψηλὰ κλιμάκια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας, ὀρθόδοξοι πατριάρχες καὶ ἀρχιερεῖς ἐκθρονίζονται καὶ βασανίζονται, ὁ πιστὸς λαὸς εὐρίσκεται σὲ σύγχυση, ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία καὶ ἡ αὐτοτέλεια τῆς Ἐκκλησίας διακυβεύεται, ἀποφάσισε, διαπνεόμενος ἀπὸ ὀρθόδοξο φρόνημα νὰ ἀντισταθεῖ. Ἔτσι ἀπήφησε τὶς ἀπειλὲς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου καὶ τὶς ὑποδείξεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Δωροθέου. Μοναδικὸς στόχος του ἦταν ἡ προάσπιση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἐνότητα καὶ ἡ αὐτονομία τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Συμπαρασάτη του μεταξὺ ἄλλων σὲ αὐτὸν τὸν ἀγῶνα εἶχε, ὅπως εἰπώθηκε, τὸν τότε πάπα Ρώμης Ὁρμίσδα (514-523 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος ὅμως ὡς ὑπόδουλος στοὺς Γότθους, ἴσως δὲν μποροῦσε νὰ προσφέρει κάτι περισσότερο. Σημειωτέον ὅτι, ὁ ἐκάστοτε πάπας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐξῆς, (ἀρχὲς ε' αἰῶνα) ὅταν οἱ Γότθοι ἄρχισαν νὰ κυριαρχοῦν στὴ Δύση, ἀπέβλεπε στὴ βοήθεια τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς γιὰ νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὸ γοτθικὸ ζυγὸ. Ἀσχέτως τῶν διαφόρων πολιτικῶν παιχνιδιῶν ποὺ υἰοθετοῦσαν οἱ Γότθοι, προκειμένου νὰ κυριαρχήσουν ἀπὸ τὴν Κριμαία ἕως τὴ Δύση (Ἰταλία, Γαλατία, Ἰσπανία), ἡ ἐκκλησία τῆς Δύσεως εὐρισκομένη ὑπὸ ὀμηρία ἀπέβλεπε στὴν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ὑπὲρ τῆς ἐπέμβαση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, οἱ Γότθοι δὲν ἄφηναν τὸν πάπα νὰ στραφεῖ πρὸς τὴν Ἀνατολή. Ἔτσι, ἡ Ρώμη εὐρισκόταν σὲ μία παράδοξη κατάσταση. Ἦλπιζε στὴ βοήθεια τῆς Κωνσταντινουπόλεως

13. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α'.* Ἄπ' ἀρχῆς μέχρι τὴν Εἰκονομαχία, Τρίτη ἔκδοση, Ἀθήναι 2002, σελ. 671-672.

χωρίς να συμφωνεί με τη θεολογία της και συγχρόνως έμποδιζόταν στην προσέγγιση προς την Κωνσταντινούπολη από τους Γότθους, οι όποιοι άντιστρατεύονταν φαινομενικά την θεολογία της Κωνσταντινουπόλεως προκειμένου να φανούν ως σύμφωνοι προς τη θεολογία της Ρώμης, και έτσι να αποκρύψουν τó γεγονός της όμηρίας του θρόνου αυτού, αφού φαινομενικά οι Γότθοι παρουσιάζονταν ως δήθεν άντιμονοφυσίτες. Τελικά ή αυταρχική στάση του αυτοκράτορος, σε συνδυασμό με τις ένδιάθετες περι προβολής του θρόνου Ρώμης τάσεις των παπών και την γοθτική πολιτική δημιούργησαν πρόβλημα. Η όλη κατάσταση άποδεικνύει την πολιτική άνεπάρκεια των κυβερνόντων στην Άνατολή, αφού άκολούθησαν τους κακούς μονοφυσιτίζοντες συμβούλους τους, δίχασαν τó Ίλλυρικό στρέφοντας τους μητροπολίτες έναντίον του έξάρχου-μητροπολίτου Θεσσαλονίκης και άρχισαν να έγκαταλείπουν τόν θρόνο της Ρώμης και όλη την Δύση σε γοθτικά χέρια.

Γι' αυτό ό Άλκίσων, σύμφωνα με κάποιον ίσχυρισμό, συνεκάλεσε τó 512 μ.Χ. στη Νικόπολη της Παλαιάς Ήπειρου, ίστορική Σύνοδο, στην όποία πρόθυμα έλαβαν μέρος περίπου 40 έπίσκοποι από την Διοίκηση του Ίλλυρικού. Θεωρούμε όμως άμφισβητήσιμο τόν ίσχυρισμό ότι ή τοπική αυτή Σύνοδος συνήλθε τó 512 μ.Χ. στην Νικόπολη και ότι ό πάπας Όρμίσδας είχε στενές σχέσεις με τόν Άλκίσωνα από τó 512 μ.Χ., καθώς ό Όρμίσδας ανήλθε στόν παπικό θρόνο τó 514 μ.Χ. και υπό την ιδιότητα αυτή είχε έπικοινωνία με τόν Άλκίσωνα. Σε αυτό συνηγορεί τó γεγονός ότι ή άπόφαση-άντίθεση των έπισκόπων της Παλαιάς Ήπειρου και του ευρύτερου Ίλλυρικού κοινοποιήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τó 515 μ.Χ., όποτε μάλλον τó ίδιο έτος πρέπει να πραγματοποιήθηκε και ή έν λόγω Σύνοδος.

Η υπό την προεδρία του Σύνόδου, καταδίκασε τόν «Τύπο του Άναστασίου» και όλες τις ένέργειές του, που στόχευαν στην άλλοίωση του εκκλησιαστικού θεσμού. Ήπι πλέον ή Σύνοδος των 40 έπισκόπων άπέστη από τόν έξαρχο μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Δωρόθεο, διότι ήλθε σε κοινωνία με τόν μονοφυσίτη Τιμόθεο Κων/πόλεως. Στην συνέχεια ή Σύνοδος των 40 έπισκόπων ήλθε έγγραφως σε εκκλησιαστική κοινωνία με τόν όρθόδοξο τότε έπίσκοπο και πάπα Ρώμης. Ήτσι ό Άλκίσων, άναγνωρίσθηκε ως άδιαμφισβήτητος πνευματικός ήγέτης της έποχής εκείνης των άπανταχού άγωνιζόμενων όρθοδόξων¹⁴.

14. Ήρα Μητρόπολις Νικοπόλεως και Πρεβέξης, *ως άνωτέρω*, σελ. 61. «Οί όρθόδοξοι μοναχοί της Παλαιστίνης, οι έπίσκοποι του Ίλλυρικού, ό άρχιεπίσκοπος της Άρελάτης της Γαλλίας

Αυτήν τους την αντίθεση πρὸς τὰ αυτοκρατορικά κελεύσματα, καὶ μὲ τὴν ὑποστήριξη τῆς Ρώμης ἢ ὁποία ἦταν ἀντίθετη πρὸς τὸ συγκεκαλυμμένο μονοφυσισμὸ τοῦ «ένωτικου» μὲ ἔμφαση διεμήνυσαν στὴν Κωνσταντινούπολη διὰ τοῦ Προέδρου τους μητροπολίτου Νικοπόλεως Ἀλκίσωνος καθὼς καὶ ἄλλων ἐπισκόπων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ. Ἴσως αὐτὴ ἡ σθεναρὴ ἀντίσταση τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου καὶ γενικότερα τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ, νὰ ἐνισχύθηκε καὶ ἀπὸ τὴν ἰσχυροποίηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ Βιταλιανοῦ καὶ τὴν ἀδυναμία τοῦ αυτοκράτορος Ἀναστασίου νὰ λάβει αὐστηρὰ μέτρα ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν. Ἔτσι, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου καὶ τοῦ εὐρύτερου Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ δὲν ἀπεδέχθησαν τὴν ἐκθρόνιση τοῦ ὀρθοδόξου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Μακεδονίου, (511 μ.Χ.) μὲ συνέπεια νὰ μὴν ἔλθουν σὲ κοινωνία καὶ μὲ τὸν διάδοχο τοῦ Μακεδονίου μονοφυσίτη Τιμόθεο (511-518 μ.Χ.). Σὲ κοινωνία μὲ τὸν Τιμόθεο ἦλθε μόνον ὁ ἔξαρχος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Δωρόθεος, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα ὅτι ἦταν μονοφυσίτης ἢ μονοφυσιτίζων. Μᾶλλον ὑπέκλυσε στὶς πιεστικὲς αυτοκρατορικὲς ἐπεμβάσεις προσπαθώντας νὰ διατηρήσει πολιτικὲς ἰσορροπίες, νὰ ἀναπτύξει σχέσεις καὶ μὲ τὸν αυτοκράτορα Ἀναστάσιο, καθ' ἣν στιγμὴ εὐρισκόταν σὲ ἐξέλιξη καὶ τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα τοῦ Βιταλιανοῦ. Ἀσχετα ἀπὸ τοὺς λόγους πού ὀδήγησαν τὸν Θεσσαλονίκης Δωρόθεο σὲ συνεργασία μὲ τὸν αυτοκράτορα, γεγονός παραμένει ὅτι ὁ Δωρόθεος ὡς ἔξαρχος, στὴ συγκεκριμένη χρονικὴ στιγμὴ δὲν ἦταν ἐκφραστὴς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐπισκόπων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ, μὲ συνέπεια τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας μαζί του ἀπὸ τὸ 511 μ.Χ. ὁπότε καὶ ἀπεδέχθη σὲ κοινωνία τὸν μονοφυσίτη Τιμόθεο Κωνσταντινουπόλεως. Ὡστόσο ἡ Ρώμη, δὲν φαίνεται νὰ διέκοψε κοινωνία μὲ τὸν ἔξαρχό της Θεσσαλονίκης Δωρόθεο, ἀκόμη καὶ ὅταν αὐτὸς εἶχε κοινὴ γραμμὴ μὲ τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὁ Ἀναστάσιος, ἄφησε νὰ ἐννοηθεῖ, ἐνδεχομένως μετὰ τὴν σύνοδο πού πραγματοποιήθηκε ὑπὸ τὸν Ἀλκίσωνα πιθανὸν τὸ 515 μ.Χ. στὴ

ἅγιος Καισάριος, καὶ ὁ ἀξιομακάριστος πάπας Ρώμης ἅγιος Ὁρμιάδας εὐρίσκοντο κατὰ τὰ ἔτη 512-516 σὲ συνεχῆ ἐπικοινωνία καὶ ἀλληλογραφία μὲ τὸν τρισμακάριστο ἅγιο Ἀλκίσωνα, γεμάτοι θαυμασμὸ γιὰ τοὺς ἡρωικούς του ἀγῶνες». Ἐπίσης βλ. καὶ ΝΙΚΟΥ Α. ΜΑΤΣΟΥΚΑ, *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β΄*, Ἔκθεση τῆς ὀρθόδοξης πίστεως σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὴ δυτικὴ χριστιανοσύνη, Ἐκδ. Π. Πουρνάρα, Θεσσαλονίκη 1999, σελ. 255-256. Πρβλ. καὶ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ, *Ἱστορία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 186, καὶ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω*, σελ. 91.

Νικόπολη, ότι προτίθεται να αντιμετωπίσει τα ευαίσθητα εκκλησιαστικά και θεολογικά ζητήματα δια της ενεργοποίησής του συνοδικού θεσμού της Έκκλησίας.

Η συγκυρία των δύο γεγονότων, αφ' ενός δηλαδή η από το 513 μ.Χ. εξέλιξι-σόμενη εξέγερση του Βιταλιανού με πολιτικό αλλά και θρησκευτικό χαρακτήρα και αφ' ετέρου η διαφαινόμενη απόφαση του αυτοκράτορα να συγκαλέσει μεγάλη Σύνοδο για την διευθέτηση των εκκλησιαστικών ζητημάτων, ενίσχυσε τους επισκόπους της Παλαιάς Ήπειρου και του ευρύτερου Ανατολικού Ήλληρικού να εκφράσουν την αποδοχή τους υπέρ των δογματικών αποφάσεων της Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνος¹⁵.

Η Δ' Οικουμενική Σύνοδος ως γνωστόν, αντιμετώπισε τις χριστολογικές έριδες και αίρεσεις, αλλά έως και την εποχή του Άλκίσιωνα και ίσως αργότερα, δεν είχε γίνει συνείδηση και έπομένως παράδοση του πιστού λαού η όρθοδοξη πίστη και θεολογία που αυτή διακήρυξε, γι' αυτό και για μεγάλο χρονικό διάστημα η Έκκλησία και η αυτοκρατορία όλόκληρη ταλανίζονταν από τις έριδες.

Η απόφαση του αυτοκράτορα για σύγκληση συνόδου στην Ήράκλεια, θεωρήθηκε κατ' αρχήν ως θετικό βήμα, παρότι απέδειχθη πολιτικός έλιγμος χωρίς αποτέλεσμα.

Όσοσο ο πάπας Ρώμης Όρμίσδας, ως ανεφέρθη, απάντησε θετικά στον αυτοκράτορα, με μετριοπαθές και φιλειρηνικό πνεύμα.

Άσχετως από τις πραγματικές προθέσεις του αυτοκράτορος, περί συγκλήσεως συνόδου, και έπειδή η ως άνω είδηση γνωστοποιήθηκε στο Άνατολικό Ήλληρικό, καθότι άνηκε μέχρι τότε στον Πάπα Ρώμης, ο όποιος ήταν ήδη παρα-

15. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ό Θεσμός της Πενταρχίας των Πατριαρχών ΙΙ, ως άνωτέρω*, σελ. 87-89, 91. Πρβλ. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, «*Η collectio thessalonicensis και το παπικό βικαριάτο του Άν. Ήλληρικού*» Χριστιανική Θεσσαλονίκη, ΛΒ' Δημήτρια, Πρακτικά ΙΑ' Διεθνούς Έπιστημονικού Συμποσίου (Έρα Μονή Βλατάδων 12-18 Όκτωβρίου 1997), Έκδ. University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 238. Έπίσης βλ. ΑΓΑΠΙΟΥ, Έρομονάχου και Νικοδήμου Μοναχού, *Πηδάλιον*, Έκδοτικός Οίκος «Άστήρ», Άθήνα 1982, σελ. 182-185. Η Σύνοδος της Χαλκηδόνος άφησε άνεπηρέαστο το σύμβολο της Νικαίας και της Κωνσταντινουπόλεως και άναθεμάτισε εκείνους οι όποιοι θα τολμούσαν να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν κάτι από τον όρθοδοξο όρο της πίστεως. Ειδικότερα περί του προσώπου του Χριστού διεκήρυξε «τέλειον τον αυτόν έν Θεότητι, και τέλειον τον αυτόν έν ανθρωπότητι». Έπίσης άποδέχθηκε την ισχύ και το κύρος όλων των μέχρι τότε διατυπωμένων κανόνων, τόσο εκείνων που άφορούσαν τα δόγματα όσο και εκείνων που αναφέρονταν στην εύταξία της Έκκλησίας.

λήπτης αυτοκρατορικῶν ἐπιστολῶν περὶ συγκλήσεως συνόδου, ἀποφασίσθηκε ἡ συμμετοχὴ ἐπισκόπων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ σὲ αὐτὴ τὴν Σύνοδο.

Ἔτσι ὁρίσθηκε ἀντιπροσωπεῖα ἐπισκόπων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ ὑπὸ τὸν μητροπολίτη Νικοπόλεως Ἀλκίσωνα, προκειμένου νὰ μεταβοῦν στὴν Κωνσταντινούπολη, κατόπιν βεβαίως αυτοκρατορικῆς προσκλήσεως. Στὴν ἀντιπροσωπεῖα ὑπὸ τὸν Ἀλκίσωνα, συμμετεῖχαν καὶ οἱ ἐπίσκοποι Σαρδικῆς Δόμνος, Λυχνιδοῦ Λαυρέντιος καὶ ἄλλοι. Κατὰ τὴν ἀφίξη τῶν ἐν λόγω ἐπισκόπων στὴν Κωνσταντινούπολη, ὁ μονοφυσιτίζων αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος συμπεριεφέρθη ἐχθρικά καὶ ταπεινωτικά.

Ἡ ὑποτιθέμενη σύγκληση συνόδου δὲν πραγματοποιήθηκε, ἰδιαίτερα ὅταν ὁ Ἀναστάσιος ἰσχυροποιήθηκε πολιτικά στὸ Ἀνατολικὸ Ἰλλυρικὸ μὲ τὴν καταστολὴ τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Βιταλιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐγγονὸς τοῦ πανίσχυρου Γότθου στρατηγοῦ Ἄσπαρ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας Λέοντα Α΄ (457-474 μ.Χ.) καὶ εἶχε ἀποσπάσει τεχνηέντως τὴν συμπάθεια τῶν ὀρθοδόξων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ. Κατόπιν τούτων, ὁ Ἀναστάσιος, ἐπανέφερε τὶς κατευθύνσεις τοῦ «Ἐνωτικοῦ» τοῦ Ζήνωνος, πού ἱκανοποιοῦσε καὶ τὶς δύο πλευρές. Ἔτσι οἱ παπικὸι ἀντιπρόσωποι ἐπέστρεψαν στὴν Ρώμη μεταφέροντας ἐπιστολὴ τοῦ Ἀναστασίου μὲ τὴν διακήρυξη ὅτι ὑπάρχει ἀπόλυτη συμφωνία τοῦ «Ἐνωτικοῦ» πρὸς τὶς ἀποφάσεις τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁶.

Ἡ τύχη ἡ ὁποία περιέμενε τοὺς ὑπόλοιπους ἀρχιερεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν συναθροισθεῖ στὴν Ἡράκλεια καὶ ἦταν περισσότεροι ἀπὸ 200, ἦταν ἀπρόσμενα ἐξουθενωτικὴ. Ὁ Ἀναστάσιος ὄχι μόνον κυνικά ἀθέτησε τὶς ὑποσχέσεις του γιὰ σύγκληση συνόδου ἀλλὰ τὸ χειρότερο συνέλαβε τοὺς συγκεντρωμένους ἐπισκόπους καὶ τοὺς ὑπέβαλε σὲ πολλὰ μαρτύρια καὶ ταλαιπωρίες.

Εὐνόητο ἦταν, ὅτι τὴν μεγαλύτερη ἐκδικητικὴ ὀργὴ του ἐπικέντρωσε ἐναντίον τοῦ μεγάλου ὁμολογητοῦ καὶ ἀγίου τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἀλκίσωνος. Γι' αὐτὸ τὸν φυλάκισε στὶς φυλακὲς τῆς Κωνσταντινουπόλεως γιὰ πέντε περὶπου μῆνες (Μάιος - Σεπτέμβριος, 516 μ.Χ.). Ἐπειδὴ βασανίσθηκε καὶ μαστιγώθηκε σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὴν γεροντικὴ του ἡλικία δὲν ἄντεξε καὶ παρέδωσε τὸ πνεῦμα του μέσα στὴ φυλακὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 516 μ. Χ. Ἔτσι

16. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ὁ Θεομὸς τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II*, ὡς ἀνωτέρω σελ. 89. Πρὸβλ. καὶ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α΄*, Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τὴν Εἰκονομαχία, Τρίτη ἔκδοση, Ἀθήνα 2002, σελ. 671. Ἐπίσης ὁ ἴδιος καθηγητὴς στὴ σελίδα 668 ἀναφέρει «...Ὁ Ἀναστάσιος στὴν ἀρχὴ ἀκολούθησε τὴ γραμμὴ τοῦ Ἐνωτικοῦ, ἀλλὰ προοδευτικά ἀπομακρύνθηκε καὶ ὑποστήριξε ἀταλάντευτα τὴ γραμμὴ τῶν ἀντιχαλδηδονίων...».

δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ ἐπιστρέφει στὴν Νικόπολη¹⁷. Ὁ Ἀλκίσων, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς σθεναροὺς ἀγῶνες τοῦ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου ἀληθείας καὶ πίστεως, ὡς σοφὸς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης, συνέχισε τοὺς ἀγῶνες τῶν προκατόχων τοῦ ἀρχιερέων, ὅπως τοῦ Νικοπόλεως Ἀττικοῦ καὶ γιὰ γενικότερα ἐκκλησιαστικὰ θέματα, σὰν αὐτὸ τὸ πολὺ σημαντικό τῆς διαφυλάξεως τῆς ἐπαρχιακῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτονομίας ἔναντι τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ἐπεδίωκε νὰ ὑπαγάγει τὴν ἐπαρχία Νικοπόλεως τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου ὑπὸ τὴν αὐθεντία του καὶ νὰ διεκδικήσει κανονικὰ προνόμια γιὰ τὸ θρόνο τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ στάση αὐτῆ τοῦ Ἀττικοῦ ἔναντι τῶν διοικητικῶν διεκδικήσεων τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ καὶ ἡ γενικότερη ἀπὸ αὐτὸν ἀντιμετώπιση τῶν δογματικῶν ζητημάτων σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως ἴσως ἐπέδρασαν ἀποφασιστικὰ καὶ στὸν διάδοχό του ἐπίσκοπο μητροπολίτη Ἀλκίσωνα, ὥστε γενναῖα καὶ μέχρι μαρτυρίου νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὰ ἀνωτέρω ζωτικῆς σημασίας γιὰ τὴν Ἐκκλησία ζητήματα¹⁸, ὅπως ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ πού ἔστειλαν στὸν Ἀλκίσωνα ὀρθόδοξοι μοναχοὶ τῆς Παλαιστίνης¹⁹. Οἱ σχέσεις τοῦ μητροπολίτου Νικοπόλεως Ἀλκίσωνος πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπο καὶ ἔξαρχο Θεσσαλονίκης δὲν ἦταν οἱ καλύτερες. Καὶ τοῦτο διότι ἡ τοπικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τοὺς κανόνες δ΄ καὶ ε΄ τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κατοχύρωναν τὴν μητροπολιτικὴ, συνοδικὴ καὶ ἐπαρχιακὴ αὐτοτέλεια ἀπὸ τὴν ὁποία καὶ ὁ Ἀλκίσων προφανῶς δὲν ἦταν διατεθειμένος νὰ ὑποχωρήσει ἔναντι τοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως ὑπονοεῖται σὲ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τῶν ἐπισκόπων τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου πρὸς τὸν πάπα Ρώμης Ὁρμίσδα. Στὴν ἴδια ἐπιστολὴ τονίζεται ὅτι ὁ Ἀλκίσων μετέβη στὴν Κωνσταντινούπολη χάριν τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως καὶ ἀποκαλεῖται ἀρχιεπίσκοπος.

Ἡ ἀπόδοση τοῦ τίτλου τοῦ ἀρχιεπισκόπου, μᾶλλον δηλώνει τὸ ἀδιαπραγμάτευτο τῆς αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου, ἐνδεχομένως κυρίως ἔναντι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ἐπίσης σημειώνει τὴν καταξιωμένη ἡγετικὴ θέση τοῦ Ἀλκίσωνος μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ, καθότι τὸ 515 μ.Χ. συγκάλεσε στὴν Νικόπολη καὶ προήδρευσε συνόδου 40 ἀρχιερέων, ὅπου διετρόνωσαν τὴν ἐμμόνη τους στὶς ἀποφάσεις τῆς Δ΄

17. Γερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 62.

18. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, Ὁ Θεσμός τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 90. Πρβλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΗΡ. ΔΕΣΠΟΤΗ, Ἅγιοι τῆς Ἡπείρου Β΄, ἔκδοση βελτιωμένη καὶ συμπληρωμένη, Θεσσαλονίκη 2009, σελ. 128-130.

19. J.-P. MIGNÉ, *Εὐάγγελος Σχολαστικός, Ἑλληνικὴ Πατρολογία Τόμος 86 Β΄*, στ. 2657-2664.

Οικουμενικῆς Συνόδου²⁰. Τὸ ἴδιο ἔπραξε καὶ ὁ στενὸς συνεργάτης - διάδοχός του καὶ μαρτυρικῶς τελειωθείς τὸ 517 μ.Χ. μητροπολίτης Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος ἀγνόησε τὶς διεκδικήσεις τοῦ θρόνου τῆς Θεσσαλονίκης. Σὲ ἐπιστολὴ τῆς τοπικῆς Συνόδου τῆς παλαιᾶς Ἡπείρου πρὸς τὸν πάπα Ὁρμίσδα ἔγινε ἀναφορὰ στὸ «ἀρχαῖο ἔθος» ἐπὶ τῆ βάσει τῶν κανόνων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (δ΄, ε΄ καὶ στ΄) γιὰ τὴν ἐκλογή καὶ χειροτονία τῶν μητροπολιτῶν κάθε ἐπαρχίας ἀπὸ τὴν ἐπαρχιακὴ Σύνοδο. Τὸ κανονικὸ αὐτὸ ζήτημα ἐκείνη τὴν χρονικὴ περίοδο δὲν ἀπασχόλησε τὸν πάπα Ρώμης, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε ἐκφράσει ἐγγράφως τὴν χαρὰ του πρὸς τὸν Νικοπόλεως Ἰωάννη καὶ τὴν τοπικὴ Σύνοδο τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ὀρθοδοξίας²¹.

Βιώνοντας ἡ τοπικὴ ἐκκλησία τῆς Νικοπόλεως τῆς Παλαιᾶς Ἡπείρου τὴν ἐμπειρία τῆς ἀπὸ τὸ θησαύρισμα τοῦ ποιμενάρχου τῆς μητροπολίτη Ἀλκίσωνα, ἀμέσως μετὰ τὸν ὀδυνηρὸ θάνατό του ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ὡς ἔνθερος ὑπερασπιστῆς τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ἐτίμησε ὡς ἅγιο. Αὐτὸ μαρτυρεῖται στὴ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τῶν ἐπισκόπων τῆς μητροπόλεως Νικοπόλεως πρὸς τὸν Πάπα Ὁρμίσδα τὸ ἔτος 517 μ.Χ., ὅπου ἀποκαλεῖται «ὁ ἐν ἁγίοις πατὴρ ἡμῶν Ἀλκίσων». Παρότι ἔκτοτε πέρασαν ἀρκετοὶ αἰῶνες, ἡ τοπικὴ ἐκκλησία τῆς Νικοπόλεως ἐζήτησε ἀκολουθοῦσα τὴν κανονικὴ ὁδὸ, τὴν ἀναζωογόνηση τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς σεπτῆς μνήμης του. Ἔτσι μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμὸ 508/1988 Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ πράξη ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημοτηρίου τοῦ Α΄, ὁρίσθηκε ἡ ἱερὰ μνήμη του νὰ τιμᾶται τὴν 28ῃ Σεπτεμβρίου.

Τὸ δὲ πρὸς τιμὴν του Μεγαλυνάριον ἀποκαλεῖ τὸν ἅγιο ἐπίσκοπο Ἀλκίσωνα ὡς ἑξῆς: «Χαίροις Νικοπόλεως ὁ ποιμὴν, καύχημα Ἡπείρου, τῶν δογμάτων ὑψηγῆς, χαίροις ὀρθοδόξων, ὁ φύλαξ καὶ προστάτης, Ἀλκίσων Ἱεράρχα, ἡμῶν τὸ στήριγμα»²².

Συμπεράσματα

Ὁ Ἀλκίσων, ἀρχιεπίσκοπος καὶ μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ πρόεδρος τῆς παλαιᾶς Ἡπείρου, ἀπεδείχθη ἐκφραστὴς μίας εὐρύτερης ἐκκλησιαστικῆς

20. Mansi VIII 404 B.G. Coll Avell no. 119. Πρβλ. καὶ ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, Ὁ Θεομὸς τῆς Πενταρχίας τῶν Πατριαρχῶν II, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 91.

21. ΒΛΑΣΙΟΥ ΙΩ. ΦΕΙΔΑ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Α΄, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 673. Πρβλ. Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 62-63.

22. Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 7, 8, 33, 63.

έμπειρίας και παραδόσεως που εκφράζει την υπέρβαση της θεολογικής κρίσεως που αντιμετώπιζε ή εποχή του, περί τὰ τέλη δηλαδή του Ε΄ αιώνα, όπου υπάρχει τὸ πρόβλημα τῆς σχέσεως καὶ τοῦ τρόπου ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων στοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ τὸν ΣΤ΄ αἰῶνα, ὡς συνέχεια τοῦ ἰδίου προβλήματος, με παραλλαγές, ἐμφανίζεται τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων τῶν δύο ἐνεργειῶν καὶ δύο θελήσεων στοῦ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ-Λόγου.

Ὁ Ἀλκίσων συνέβαλε στὴν ὀρθὴ ἀντιμετώπιση αὐτῆς τῆς θεολογικῆς κρίσεως καὶ σφράγισε τὴν προσπάθειά του αὐτὴ με τὸ μαρτυρικό του θάνατο. Συγχρόνως ἀπεδείχθη ὅτι ἦταν καὶ σθεναρὸς ὑποστηρικτῆς, τόσο σὲ δογματικό, ὅσο καὶ σὲ ἱεροκανονικό ἐπίπεδο τῶν ἀποφάσεων τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας, τὸ 451 μ. Χ.

Ἀπελάμβανε διεκκλησιαστικοῦ κύρους καὶ ἀναγνωρίσεως ὅπως ἀποδεικνύεται α) ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὑπὸ τὴν προεδρία του τοπικῆς συνόδου (515μ.Χ) στὴ Νικόπολη, στὰ θέματα τὰ σχετικὰ με τὶς αἰρέσεις, διασφαλίζοντας τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, β) ἀπὸ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τῶν ἐπισκόπων τῆς Π. Ἡπείρου, στὸν πάπα Ρώμης Ὁρμίσδα, γ) ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴ μοναχῶν τῆς Παλαιστίνης, καὶ δ) ἀπὸ τὸ εὐρύτερο καὶ σπουδαῖο ἔργο του στὴ Νικόπολη.

Ἡ ἔρευνα καὶ ἡ μελέτη περὶ τοῦ προσώπου του, ὡς καὶ τὸ ἐν γένει ἔργο του, τὸν ἀναδεικνύουν μεγαλοφυῆ, τολμηρὸ καὶ ὁμολογητὴ ἱεράρχη ἐνώπιον «βασιλέων καὶ ἡγεμόνων» χάριν τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, ὅπως συνέβη με τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιο, ὅπου ἡ ἀντιπαράθεσή του με τὴν πολιτικὴ τοῦ ἐν λόγω αὐτοκράτορα τὸν ὀδήγησε σὲ μαρτυρικό θάνατο, ὅπως μνημονεύεται στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Ὁ ἅγιος Ἀλκίσων, μητροπολίτης Νικοπόλεως, παρότι ἡ μνήμη του γιὰ αἰῶνες κάπως ἀτόνησε, ἐνδεχομένως καὶ γιὰ τὸ λόγο ὅτι παραμέρισε τὴν αὐθεντία τοῦ ἐξάρχου-μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, κατατάσσεται μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀγίων καὶ ὁμολογητῶν, οἱ ὁποῖοι κατεπολέμησαν τὸν μονοφυσιτισμὸ καὶ τὰ παράγωγά του, μονοθελητισμὸ - μονοενεργητισμὸ, ὥστε τελικὰ ἡ Ἐκκλησία νὰ υπερμαχήσει τῆς ὀρθοδόξου πίστεώς της, στὴν ΣΤ΄ καὶ Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, στηριζόμενη στὴν ἀποστολικὴ παράδοση καὶ ἐμπειρία της στὰ θέματα τῆς χριστολογίας. Καθίσταται λοιπὸν κατάδηλο ἐκ τῶν ὧσων ἀνωτέρω ἀναφέραμε, ὅτι ὁ κορυφαῖος καὶ ἀπτόητος αὐτὸς ἱεράρχης, με συνέπεια ἐποίμανε τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία τῆς Νικοπόλεως, ἐπιτελώνοντας πλούσιο πνευματικὸ καὶ ἐκκλησιαστικὸ ἔργο καὶ ἀφήνοντας παρακαταθήκη στοὺς αἰῶνες τὴν ἐπ' ὀνόματί του πεντάκλιτο παλαιοχριστιανικὴ βασιλική, πὺν μᾶλλον ὑπῆρξε καὶ καθεδρικὸς ναὸς τῆς Νικοπόλεως.